DINDE BIDAT NEDIR

Dinde bid'at Nedir? Hangi şeyler bid'at sayılmaktadır?

Ayetullah Cafer Sübhani Tebrizi

İslami kelamcıların hakkında genişçe konuştukları ve kitaplar yazdıkları bütün ilahi şeraitlerin temelini teşkil eden İbrahimi tevhidin derece ve mertebeleri vardır.

Bu tevhidin mertebelerinden biri de teşri ve yasama hususundaki tevhittir. Yani kanun koyma yetkisi sadece Allah'a özgüdür ve hiç bir birey veya toplum kanun koyma hakkında sahip değildir. Hiç kimse halkı koyduğu kanunlara göre amel etmeye zorlayamaz. İnsanların hürriyet ve özgürlüğünü bu yolla sınırlandıramaz.

Dolayısıyla muvahhid olan herkes kalben ve amelen kanun koyma yetkisinin ve insanların özgürlüğünü sınırlandırma gücünün Allah'a özgü bir hak olduğunu kabullenmelidir. Sadece Allah yasamış olduğu kanunlarıyla insanların malları ve nefisleri üzerinde tasarrufta bulunabilir ve terim olarak emir ve yasak koyma hakkına sahiptir.

Bu konuyu hem akıl ve hem de nakil yoluyla ispat etmek mümkündür. Önce bu konuyu akıl yoluyla açıklamaya çalışalım.
Kanun koyma hakkının Allah'a özgü oluşu bir dar görüşlülüğün ürünü değildir. Zira doğru bir şekilde kanun koyma işinin kendine has bir takım şartları vardır ki bu şartlar Allah dışında hiç kimsede gerçekleşmemektedir. Söz konusu şartlar şunlardır:

1-Kanun koyucu, insanı tümüyle tanıyan biri olmalıdır.
2-Kanun yasama hususunda, kanun koyucu için hiçbir fayda düşünülmemelidir.
3-Kanun koyan kimse her türlü parti, grup ve çizgi mülahazalarından ve güç sahiplerinin korkusundan sakınmalıdır.
Bu üç şart aşağıdaki yorumunda kanıtıyla sadece alemlerin yaratıcısı hakkında geçerlidir;

başkası hakkında değil. Zira:

a-Kanun koyan varlık insanı tümüyle tanımalı ve insanların iç güdü ve duygularından haberdar olmalıdır. İnsanların istek ve yönelimlerini dakik bir şekilde değerlendirebilmeli ve yönlendirebilmelidir.

Kanun koyan varlık toplumu tanıyan biri olmalıdır ki toplumda bireylerin görevlerini, fiillerinin iyi ve kötü yanlarını, toplumsal hayatın tepkilerini ve insanların ilişkilerinin sonuçlarını çok iyi bilmelidir. Böyle bir varlık insanları yaratandan başkası olamaz. İnsanı yaratan ve yarattığı varlığın bütün gizli yönlerinden haberdar olan sadece Allah'tır. Kur'an-ı Kerim bu konuda şöyle buyurmaktadır: "O, yarattığını bilmez mi? O, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır."

İnsanın varlığının çeşitli parçalarını bir araya getiren ve sayısız atom hücrelerini yaratan Allah kesinlikle insanların gizli ve açık ihtiyaçlarını, iyi ve kötü yanlarını diğerlerinden daha iyi bilmektedir.
Allah geniş ilmiyle bireylerin ilişkileri, bu ilişkilerin tepkileri, toplum düzenini sağlayan görevleri ve her insanın makamına layık olan haklarını kamil bir şekilde bilmektedir.

b-Gerçekleri görmek ve insanların maslahatlarını korumak hedefi kanun koyan kimsenin her türlü bencillikten ve kanun yasamada faydalanmaktan münezzeh olmasını gerektirmektedir. Zira bencillik ve menfaatçilik iç güdüsü kanun koyan kimse ile hakikatler arasında büyük bir engel teşkil etmektedir. Kanun koyan kimse her ne kadar adaletçi hakikatleri gören ve insaflı biri olsa dahi elinde olmaksızın bencilliğinin etkisinde kalacaktır.

c-Şahıslar, gruplar, etkili akımlar ve toplumsal güçler karşısında korkmak da kanun koyan kimseyi kanun koyma ilkelerine riayetten tarafsız kanunlar yasamaktan ve geniş düşünmekten alıkoyan etkenlerden biridir. Böyle bir insan kanun koyma hususunda genelin maslahatını düşünemez ve genelin hayrını düşünerek kanun kitabını düzene sokamaz.

Bireysel partisel veya grupsal kudret odaklarından korkmak Demokles'in kılıcı gibi sürekli olarak kanun koyucunun başında duracak ve mıknatıs çekimi gibi kanun koyucu kimsenin duygularını yönelimlerini hatta bakışlarını etkileyecektir.

Özellikle de toplumsal olayların içinde kanun koyucu kimse zamanındaki fikri ve siyasi güçlerle uzlaşacak, yaygın olan egemen düşüncelere boyun eğecek, aksi taktirde ise kendisini itham inziva ve hatta hapse hazırlayarak kanun koyma yetkisini başkalarına bırakmak zorunda kalacaktır. Zira taraf tutmadığı taktirde güç odakları ile çatışma ve bu güç dalgaların durdurma gücüne sahip olmayacaktır.

Burada hiç bir güç karşısında korku ve endişe içine girmeyen sadece Allah'ın zat-i ahadiyetidir. Sadece Allah hiç bir kâr ve zarar düşüncesi olmaksızın gerekli kanunları insan için yasamaktadır.
Ne mutlu ki bugün bazı batılı bilginler de bu şartların gerekliliğini anlamış bulunmaktadır. Nitekim Jaznjak Russo "karardat-i ictimai" adlı kitabında şöyle demektedir: "İnsanlar için faydalı olabilecek en iyi kanunları bulabilmek için külli bir akıl gereklidir.

Öyle ki bütün insanî şehvetleri gördüğü halde kendisi hiç hissetmesin, tabiatı tümüyle tanıdığı halde onunla hiçbir ilişkisi olmasın, bizim mutluluğumuz için yardım etmek istediği halde kendi mutluluğu bizimle ilgili olmasın ve sonuçta zamanla ortaya çıkan bir takım övünçlerle yetinsin. Yani bir asırda hizmet edip diğer bir asırda sonuç alsın.
Aklın hükmü gereği kanun koyma yetkisinin Allah'a ait olduğunun esaslarını bilmiş olduk. Şimdi de Kur'an'ın bu konuda ne buyurduğuna bir bakalım.

Kur'an-ı Kerim'de aklın bu konudaki hükmünü teyit etmekte ve her türlü kanun koyma yetkisinin Allah'a ait olduğunu söylemektedir. Kur'an-ı Kerim'deki çeşitli ayetler bu hakikati dile getirmektedir. Örnek olarak bu ayetten bir kaçına işaret edelim:

1- "…Hüküm, yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru olan din işte budur…"
"…Hüküm, yalnızca Allah'ındır." Cümlesi her türlü hüküm ve emrin Allah'a ait olduğunu göstermektedir. Zira bu makam sadece Allah'a özgüdür ve Allah sadece kendisine ibadet edilmesini emretmektedir.
2-" Onlar Allah'ı bırakıp hahamlarını, rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i de Rabler edindiler."

Bu ayette de açıkça belirtildiği gibi kitap ehli olanlar Allah'a özgü olan bir hakkı bilginlerine ve rahiplerine havale etmişlerdi. İlahi hükümleri alma hususunda semavi kitaplarına müracaat edeceklerine Salih olmayan bilgin ve rahiplerine müracaat etmişlerdi. Oysa o din bilginleri bir

takım nedenler yüzünden Allah'ın helalını haram ve haramını da helal kılıyorlardır. Dolayısıyla da yasmada tevhit hususunda müvahhid kimseler değillerdi.

Adiyy b. Hatem-i Mesihi şöyle diyor: "Peygamberi Ekrem'in huzuruna vardım. Peygamber Yahudi ve Hıristiyanların din alimlerini rap olarak edindiklerine dair ayeti okuyordu. Ben ona, "böyle bir şey söz konusu değildir." Dedim. Peygamber şöyle buyurdu: "Onlar Allah'ın helalını haram ettikleri halde siz onarla uymuyor muydunuz" ben "evet" dediğimde Peygamber şöyle buyurdu: İşte bu sizin onları rab edinmeniz için yeterlidir."

Yukarıdaki sözlerden anlaşıldığı üzere kanun yasama ve düzenleme hakkı sadece Allah'a aittir. Peygamberler ve imamların işi ise ilahi kanunları beyan etmektir. Onlar hiçbir zaman ilahi kanunlarda tasarruf etme hakkına sahip değillerdir.

Burada geriye şöyle bir soru kalmaktadır: Eğer kanun koyma hakkı Allah'a özgü ise bu durumda İslami şura meclisinde tecelli eden yasama gücü ne gibi bir role sahiptir?
Meclisteki millet vekillerinin görevi İslami tümel kanunlar ve ilkeler çerçevesinde düzenlemede bulunmaktır; Allah'ın kanunları karşısında kanun yasamak değil. Hiç bir ülke her ne kadar ilerlemiş de olsa programlama ve düzenlemeden müstağni olamaz. Hakikatte mecliste yasanan kanunlar İslam kanunlarını icra etmenin bir yoludur. İnsan hayatına ve cüz'i yönlerine uyarlama yollarını belirlemektedir.

İlahi teşri hususunda tasarrufta bulunmak veya dinde bid'at konusu

Kanun koyma hakkı Allah'a ait olduğu ve hiçbir insan ve toplumun kanun koyma hakkının bulunmadığı doğrultusunda hiç kimse ilahi vahiy yoluyla insanlara ulaşan Allah tarafından onaylanmış kanunlarda da tasarrufta bulunma hakkınsa sahip değildir. Azaltma veya çoğaltma şeklinde ilahi kanunlarda bir tasarrufta bulunma bidat olarak adlandırılmaktadır. Bidat çıkaran insan yukarıda sözünü ettiğimiz yasamada tevhit ilkesinden sapmış olur.

İlahi kanunlarda tasarrufta bulunmanın bir çok kötü sonuçları olduğu için bidat büyük günahlardan sayılmıştır. Biz de bu makalemizde bid'atın dakik bir anlamını tesbit etmeye çalışmaktayız.
Lügatte bidat önceden görülmemiş eşsiz bir amel anlamındadır. Önceliği olmaksızın yapılan her

yeni iş lügatte bid'at olarak adlandırılmaktadır.

İnsanların çoğu yenilik getirme ve icat etme haletine sahiptir. İnsanlar genellikle tekdüze ve monoton hayattan usanmaktadır. Bu yüzden modacılar ve mimarlar evlerin görünümü ve giyim niteliği hususunda yeni modalar ve icatlar bulmaktadırlar. Onların yaptıkları bu iş lügat açısından bid'at veya bedi' olarak adlandırılmaktadır.

Bu itibarlar Kuran Allah'ı bedi' sıfatıyla anmakta ve şöyle buyurmaktadır: "Bediussemevati ve'l arz" (göklerin ve yerin örneksiz yaratıcısı.) zira Allah gökleri ve yeri hiçbir örnek plan olmaksızın yaratmıştır. Alemlerin yaratılışı da tümüyle eşsiz bir şekilde gerçekleşmiştir.

Bilindiği gibi bu anlamda bid'at burada bizim kastettiğimiz bid'at değildir. Bu bid'at haram konus8u olan bid'at olamaz. Zira İslam insanın bireysel ve toplumsal hayatında bir takım yeniliklerin yapılmasını yasaklamamıştır ve yenlik isteğini söndürmeye çalışmamıştır. Bu gün insan evi ve giyimi hususunda bir takım yeni metotlar keşfetmektedir.

Bu metotlar tümüyle yeni olup lügat açısından bidat sayılsa da bu bid'at büyük günahlardan olan kavramsal bid'at değildir. Tarihte şöyle yer almıştır: "Allah Resulünün vefatından sonra sahabenin hayatında ortaya çıkan ilk bid'at kepeği undan ayırmak için unun elekten geçirilmesiydi. Bu teknik buluş şüphesiz eşsiz bir buluştu ama İslam fakihleri tarafından haram kılınmış olan bir bidat değildir. Dolayısıyla şer'i hükmün konusu olan bid'at dikkatli bir şekilde tanınmalı ve tanıtılmalıdır.

Kelam ve fıkıh alimlerinin terimine göre büyük günahlarsan sayılan bidat Allah'ın dinini hedef alan, dinde eksiklik veya fazlalık icat eden yeni bir ameldir. Örneğin ezanın fasıllarının azaltılması veya çoğaltılması gibi. Veya islam açısından güneşin doğuşundan batışına kadar olan farz orucun vaktinde herhangi bir tasarrufta bulunulması; azaltılması veya çoğaltılması.

Araştırmacılar bidatın tanımı hususunda şöyle demişlerdir:

a-Bidat dinde azaltma veya çoğalma icat eden ameldir. Elbette bu amel dini bir renge sahip olmalı ve din adına ortaya çıkmış olmalıdır.
b-Bidat hiçbir şeri delili olmadığı halde dinde yenilik içeren yeni bir ameldir. Elbette bu yenilik köken itibariyle dinde var ise bidat değildir.

c-Dinde yeni bir şeyin icadıdır. Elbette dini açıdan caiz oluşu hususunda hiçbir delil ve ilkeye dayanmamış olması gerekir. Böyle bir şeye şeriat örfünde bidat denmektedir.

Biz de bu üç tanım ile yetiniyor ve bu tanımlardan pek de farkı olmayan diğer tanımlardan vazgeçiyoruz.

Yukarıdaki tanım esasınca bidat üç temel ilkeye sahiptir ve bu ilkeler ışığında bidat sünnetten ayırt edilmektedir.

1-Dinde tasarruf

Dinde tasarruf bir şeyi dine eklemek veya dinden bir şeyi çıkarmaktır. Başka bir ifadeyle dini hedef alan ve dinde değişiklik icat eden bir tasarruf türüdür. Bu tasarrufun sahibi de amelini Allah ve Peygamberine isnat ediyor olmalıdır. Lakin dini hedef almayan ve hatta insanın yenilik ve çeşitlilik arayan ruhuna cevap haletini ifade eden yeni bir amel bidat değildir.

Elbette caiz olmayabilir ama buna rağmen bu durumda terim olarak bidat sayılmamaktadır. Buradan da şu sonucu almak mümkündür ki haram veya caiz bir kısım amellerimizi bidat olarak adlandırmak mümkün değildir. Örneğin futbol, basketbol ve voleybol gibi. Bu tür yeni şeyler çok yaygın olmasına rağmen dinde tasarruf boyutu içinde olmadığından terim olarak bidat değildir.

Bugün batılılar arasında kadın ve erkeğin karışımı normal ve sıradan bir iş haline gelmiştir. Ama onlar bu işi her ne kadar İslam kanunu açısından haram olsa da Allah ve peygamberine isnat etmemektedirler.

Sonuçta bidat teriminde dinde tasarruf anlamı gizlidir. Bu esas üzere eğer yeni bir amel dini hedeflemezse, yani bu yeniliği getirenler işlerini Allah ve peygamberin hükmü saymazlarsa onların ameli bidat değildir. Bu konuda şeri açıdan caiz sayılan futbol ile haram sayılan kadın ve erkek karışımı arasında bir fark yoktur. Önemli olan bu işin dini hedeflemesi ve Allah ve peygambere isnat edilmesidir.

2-Kitap ve sünnette bir kökene sahip olmamalıdır.

Bidat teriminin gerçekleşmesi için söz konusu amel hususunda İslami kaynaklarda bir delil de olmamalıdır. Zira aksi taktirde bu iş dinde tasarruf sayılmaz aksine gaflet edilen ve yenilikçilerin keşfettiği bir iş haline dönüşür.

Bu şart açık bir şekilde bidatın tanımında yer almıştır. Alimler de bu şartı teyit etmişlerdir.

Onlara göre bidat şeraitte delil ve esasa dayanmayan yeni şeydir. Aksi taktirde hiç bir yeni şey bidat sayılmamaktadır.

Bu şart esasınca dünyamızda ortaya çıkan bir çok yeni şeyler her ne kadar dine isnat edilse de bidat değildir. Zira bu tür yenilikler dini bir kökene sahiptir. Meşruiyetini özel veya genel anlamda kitap ve sünnetten istinbat etmek mümkündür.

Örneğin bugün bütün ordular günün teknikleri ve modern silahlarla donatılmışlardır. Bu iş islami bir ülkenin düşman karşısındaki savunma gücünü artırmaktadır. Dolayısıyla da mukaddes İslam dininin emirlerinden biridir. Nitekim Kur'an şöyle buyurmuştur: "Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar Allah'ın düşmanı ve sizin düşmanlarınızı ve bunların dışında Allah'ın bilip sizin bilemediklerinizi yıldırmak üzere kuvvet ve (cihad için) bağlanmış atlar hazırlayın. Allah yolunda infak ettiğiniz her şey size haksızlık yapılmadan tamamen ödenecektir."

Bu ayette iki husus yer almıştır. Biri özel ve diğeri ise genel boyuta sahiptir:
1-Genel boyut "Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar Allah'ın düşmanı ve sizin düşmanlarınızı ve bunların dışında Allah'ın bilip sizin bilemediklerinizi yıldırmak üzere kuvvet…hazırlayın."
2-Özel boyut "ve (cihad için) bağlanmış atlar hazırlayın."

Dolayısıyla modern silahlar almak ilk emre cevap konumundadır. Güç hazırlamanın bir gereğidir. Ordunun modern silahlarla donatılması "Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar Allah'ın düşmanı ve sizin düşmanlarınızı ve bunların dışında Allah'ın bilip sizin bilemediklerinizi yıldırmak üzere kuvvet…hazırlayın" emrinin bir parçasıdır. Bu ayet esasınca askeri gücün artırılmasını şeriata isnat etmekteyiz.

Ama bu iş bidat konusu değildir. Zira bu tür savaş aletleri şeriatta özel bir şekilde zikredilmemiştir. Ama ayetin ilk bölümündeki emir bu tür silahların alınmasını da kapsamaktadır. Böylesine tümel bir ilkenin varlığı, bu işin meşru olduğunu ispata yeter.

3-Halkın arasında yaygınlaşması

Bidat sıfatının gerçekleşmesi için üçüncü şart ise böylesine yeni bir işin halk arasında yaygınlık kazanmasıdır. Bu şart her ne kadar bidatın tanımlarında yer almamışsa da ama bidatın

hakikatinde bu anlam gizlidir. Birçok kanıtlarda buna delalet etmektedir. Örneğin rivayetlerde bidat ve bidat ehliyle savaşmak gerekliliği açık bir şekilde yer almıştır. Şüphesiz bu da bidatın, bidat ehli tarafından yayıldığına işarettir.

Peygamberi Ekrem (s..a.a) şöyle buyurmuştur: "Her kim dinde bidat çıkarırsa sapanların günahı da onun boynunadır."
Bu ve benzeri rivayetler ameli bir boyut kazanmadıkça ve insanın kendisini aşmadıkça tasarruf düşüncesinin haram olduğuna ama bidat sayılmadığına delalet etmektedir. Bu üç kayıt ışığında bidat hakkında daha açık bir tanım elde etmek mümkündür.

Kitap ve sünnette bidatın haram oluşu

Bidat bir tür rububi işlere karışmaktır. Zira kanun koyma hakkı Allah'a aittir ve rububi işe her türlü müdahalede bulunma, bu hakka tecavüz hükmündedir. Bundan da öte dini kökeni olmayan bir işi Allah ve peygamberlerine isnat etmek de bir tür iftiradır.

Bu iki açıdan Kur'an bidatı şiddetle kınamaktadır. Örneğin ilahi rızıkları yersiz yere ikiye bölüştüren, bir kısmını helal diğer bir kısmını haram sayan ve her ikisini de Allah'a isnat eden müşrikler hakkında Kur'anı Kerim şöyle buyurmaktadır: "Size" de, "Allah mı izin verdi? Yoksa Allah'a iftira mı ediyorsunuz?"

Hakeza şöyle buyurmaktadır: "Dillerinizin yalan yere nitelendirmesi dolayısıyla, "Şuna helal buna haram" demeyin. Çünkü Allah'a karşı yalan uydurmuş olursunuz. Şüphesiz Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler."
Bu ayette bidat ehlinin kınanması; kanun koyma hakkına müdahale ettiği ve Allah'a iftirada bulunduğu sebebiyledir. Yani bir şeyi Allah'ın izni olmaksızın helal veya haram saymış ve o şeyi Allah'a isnat etmiş sayılmaktadır.

Kur'an Yahudi ve Hıristiyanları semavi kitaplarını maddi bir kazanç elde etmek için tahrif edip Allah'a isnat ettikleri sebebiyle kınamaktadır. "Vay kitabı elleriyle yazıp, sonra da onu az bir değere satmak için, "Bu Allah katındandır" diyenlere!

Elleriyle yazdıklarından ötürü vay haline onların! Kazandıklarından ötürü vay haline onların!"

Kur'an'ın tahrif ediciler ve ilahi hüküm ve öğretilerle oynayan bidatçılar hakkındaki tutumunu görmüş olduk. Şimdi de hatırlatmak gerekir ki bu konuda rivayetlerde Kur'an ayetleri gibi aynı tavrı sergilemiştir. Peygamberi ve İslam öncüleri bidat ehlini kınamış ve dini kökeni olmayan her türlü tasarrufu bidat ve sapıklık olarak saymıştır. Bu konuda İslam alimlerinin peygamberi Ekrem'den (s.a.a) naklettikleri ve genellikle de Cuma ve diğer namazların hutbelerinde okudukları bir hadisi nakletmemiz faydalı olacaktır.

Peygamberi Ekrem (s.a.A) hutbelerinin birinde şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz işlerin en hayırlısı Allah'ın kitabı, hidayetlerin en hayırlısı, Muhammed'in (s.a.a) hidayeti, işlerin en kötüsü (kitap ve sünnette kaynağı olmayan) bidatlardır. Her bidat sapıklıktır.

İslami hadis ve ayetlerin yanı sıra akıl da bidatı ve bidat ehlini kınamaktadır. Zira dinde tasarruf ilahi özel haklara bir tür tecavüzdür. Bu amel aynı zamanda iftira, yalan, çirkinlik ve haram işleme gibi kötülükleri de içermektedir. Bu konuda da daha fazla açıklamaya gerek yoktur.

Özet

Bu bilgiler ışığında şu sonuçları almak mümkündür:
1-Kanun koymak hakkı sadece Allah'a özgüdür. Bu işte her türlü müdahalede bulunmak akıl açısından da çirkin bir iştir. Ve şeri açıdan da haramdır.

2-Kanun koyma hakkının Allah'a ait oluşunun sebebi şudur ki kanun koyan bir varlık insanı tanımalı, kanun koymada hiç bir menfaat düşüncesi içinde olmamalı ve bu konuda güç sahiplerine asla boyun eğmemelidir. Bu üç hususiyet en layık ve kapsamlı bir biçimde sadece Allah hakkında geçerlidir.
İslam cumhuriyetinde yasama gücü şeriattan elde edilen genel prensipler doğrultusunda sadece programlama ve düzenleme yapmaktadır; kanun yasama değil

3-Kanun koyma yetkisine tahrif şeklinde de olsa her türlü müdahale yasaklanmıştır.
O halde Allah'ın dininden bir şey azaltma veya çoğaltmak haramdır ve bidat sayılmıştır.
4-kavram olarak bidat kelimesi şu üç şarta sahip olan yenilikler hakkında geçerlidir.
a-Dini hedef alan ve dinin bir parçası olarak gösterilen eşsiz bir amel.
b-İslami kaynaklarda özel veya genel olarak hiç bir delile sahip olmamalıdır.

c-Halk arasında yaygın halde uygulanmalıdır.

5-Kur'an bidatı bir tür iftira saymış ve müşrikleri kendi başlarına bir takım işleri helal veya haram saydıkları için kınamıştır.
Peygamber de dinde bidat çıkarmayı işlerin en kötüsü ve ilahi gazap ateşine girme ve sapma nedeni saymıştır.
6-Akıl da şeri hükümler gibi bidatı kınamaktadır.
Bidatın lügat ve terim anlamını bidat çeşitleri hakkında akıl ve naklin hükmünü böylece öğrenmiş olduk. Bu hususta dikkat edilmesi gereken birkaç husus daha vardır:

Bidatın güzel ve çirkin diye ikiye ayrılması

Bazı yazılarda yer alan yaygın çeşitlerden biri de bidatın güzel ve çirkin olarak ayırt edilmesidir. Bu yazarların inancına göre bidat hasan (güzel ve seyyie (çirkin) olarak ikiye ayırmaktadır. Bu ayırım ikinci halifenin sözüne dayanmaktadır. Zira hicri ondördüncü yıla kadar nafileler ve müstahap namazlar bireysel olarak kılınıyordu. Daha sonra bira takım nedenlerden ötürü Ramazan ayı gecelerinin nafileleri ilk defa Ubey b. Ka'b imamlığında Peygamber mescidinde cemaatle kılındı. İkinci halife bu durumu görünce, "ne güzel bidattır" dedi.
Biz şuanda müstahap namazların bireysel olarak mı yoksa cemaatle mi kılınması konusuna girmek istemiyoruz. Biz daha çok kaynağı ikinci halifenin sözü olan ayırım hakkında konuşmak istiyoruz.

Görüldüğü gibi kavram olarak bidat islamın teşri etmeği ve kitap ve sünnette de hakkında hiç bir delilin bulunmadığı yeni amellerdir. Bu durumda bidat çirkin olmaktan başka bir sıfata sahip olamaz. Dolayısıyla bidatın güzel ve çirkin olarak ikiye ayrılması yanlıştır.

Elbette eğer insanlar günlük hayatlarında bir takım yenilikler keşfeder ve bunu da Allah'a ve resulüne isnat etmezlerse bu iş sadece lügat açısından bidattır ve dolayısıyla da güzel ve çirkin diye ikiye ayrılabilir. Usulen insanlar arasında ortaya çıkan adap ve gelenekler çirkin ve güzel diye ikiye ayrılmaktadır. Zira bu adet ve geleneklerden bazısı faydalı diğer bazısı ise faydasızdır. Ama şeri anlamda bidat sadece bir türe sahiptir ve o da haram ve gayri meşrudur.

Dinde Tahrifin sebepleri

İslam sadece Allah karşısında teslimiyetten ibaret olmakla ve bazı pratik hükümleri ve inançları bu teslimiyetten kaynaklanmış olmakla birlikte müslüman bir kimse nasıl olurda tahrife yönelebilir? Bu tahrifin sebepleri nelerdir?
Nas karşısında içtihat örtüsü altında ortaya çıkan tahrifin bazı nedenlerine kısaca işaret etmeye çalışalım:

1-Kutsallık görüntüsü

Bazı kimseler şahsi ölçüler üzere dinde tasarrufu bir tür kutsallık saymaktadır. Örneğin İslam dini yolcuya orucu haram kılmıştır. Peygamber Ramazan ayında Mekke'yi fethetmek için harekete geçti ve orucunu bozması gereken bir noktaya geldiğinde su isteyerek orucunu açtı. Ama muhafazakar ve mukaddes görüntü vermek isteyen bazı kimseler muhalefete kalkıştılar ve orucunu açmadılar. Onların mantığına göre oruçlu bir halde cihat edilecek olursa daha fazla bir sevap elde edilirdi. Peygamber onların bu muhalefetini duyunca onları isyankar ve günahkar saydı.

2-Şahsi zevklere uymak

İlahi yasamada her konu hakkında sadece bir hüküm ve kanun vardır Müslümanlar arasında İslami hükümler hususunda ortaya çıkan ihtilaflar çeşitli etkenlerden kaynaklanmaktadır. Bu etkenlerden en önemlisi nefsani isteklere uymak ve daha saygın bir ifadeyle şahsi zevklere hareket etmektir. Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s) bir konuşmasında bu önemli hususa işaret ederek şöyle buyurmuştur: "Ey halk! Fitneler sürekli olarak nefsani isteklere uyulduğunda ve Kur'ana aykırı hükümler yasandığında ortaya çıkar."
Tarihte bu tür bidatlar hususunda sayısız kanıtlarda vardır. Biz örnek olarak sadece bir kaçını zikretmekle yetineceğiz:

1-Haccın kısımlarından biri de temettu haccıdır. Temettu haccı Mekke'den kırk sekiz veya daha fazla mil uzaklıkta yaşayan her müslümanın görevidir. Temettu haccından sorumlu olan bir kimse umre görevini yerine getirdikten sonra ihram halinden çıkmalıdır. Bu durumda avlanma dışında tüm ihram yasakları onun için helal olmaktadır. Daha sonra dokuzuncu gün yeniden hac görevi için ihrama girmelidir.

Tarihte yer aldığına göre Allah Resulünün zamanında ashabtan biri bu tür haccı beğenmedi.

Zira ona göre Allah'ın evini ziyaret eden bir kimse umre ve hac ihramı arasında cinsi lezzetlerden nasiplenmemeliydi. Veya başından ve yüzünden gusül suları döküldüğü halde ihrama girmemeliydi.

Bu kimse daha sonra Müslümanların hilafetine erişince söz konusu farzı yasakladı. Oysa bu iş Allah ve Resulünün emrine muhalefet etmek ve dinde bidat çıkarmaktı. Ve bu da sadece nefsani isteklerine tabi olmaktan kaynaklanmıştı. Ama ne mutlu ki bu tür yasaklamalar geçici olmuştur. Şuanda bütün Ehl-i Sünnet hacıları temettu haccını Şialar gibi yerine getirmektedirler.

2-Malikiye fırkasının imamı İmam Malik şöyle nakletmektedir: "Ömer b. Hattab'ın müezzini sabah namazı girdiğinde kendisini uyandırmak için yanına vardı. Müezzin Halife Ömer'in uyuduğunu görünce onu uyandırmak için Esselatu hayrun minennevm (Namaz uykudan hayırlıdır dedi) halife bu cümleden hoşlandı ve şöyle dedi: Bu sözü sabah namazının ezanında karar kılın."

3-Yersiz bağnazlıklar

Dinde bidat çıkarmanın sebeplerinden biri de atalar ve içinde yaşanılan çevre hakkında yersiz bağnazlıklara kapılmaktır. Bu tür şeylere bağlanmak insanı gerçek İslami derk etmekten uzaklaştırmakta ve batılı hakkın yerine geçirmektedir.
Tarihte yazıldığı üzere Taif halkı İslami kabule hazır olduklarını bildirmek için elçilerini Peygamberin huzuruna gönderdiler. Ama müslüman olmak için üç şartları vardı:

1-Onlar için faizi helal kılmalı
2-Kötü kadınlara yaklaşma caiz olmalı
3-Puthaneleri üç yıl ayakta kalmalı
Peygamber (s.a.A) onların bu şartlarından haberdar olunca çok kızdı ve istisnasız olarak hepsini reddetti.
Eğer Taif halkı gerçekten müslüman olmuş olsalardı Allah'ın hükmü karşısında teslim olurlardı. Maddi menfaatlerini ve nefsani isteklerini ilahi yasamada öne geçirmezlerdi. Elbette onları bu işe sevkeden çeşitli etkenler vardı. Puthanelerinin ayakta kalması hususundaki önerileri sadece bir bağnazlıktan kaynaklanıyordu. Bu ve benzeri etkenler toplumda bidatın ortaya çıkmasına neden olmaktaydı. Elbette bidatı ortaya çıkaran çok çeşitli nedenler vardır. Biz kısaca aktarmak

için kısaca yetiniyoruz

Bidat hususunda dini korumak

Fakihler alimler ve kelamcılar dini korumak ve her türlü bidatı engellemekle görevlidirler. Onlar dindar olmayan yazarların ve konuşmacıların sözlerini kontrol etmelidirler. Aldatıcı sözlerle halkı aldatmalarına engel olmalıdırlar. Her müslümanın bidat çukuruna yuvarlanmaktan korunması da dinini tertemiz kaynak olan kitap ve itretten almalarına bağlıdır.

Şia ve Ehl-i Sünnetin mütevatir olarak naklettiğine göre Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) İslam ümmetini Allah'ın kitabına ve Ehl-i Beyt'in (a.s) öğretileri en yönlendirmiştir. Bu ikisine sarılmanın kıyamet gününe kadar ümmeti sapmaktan koruyacağını bildirmiştir: "Şüphesiz ben sizlere iki değerli emanet bırakıyorum. Bunlar Allah'ın kitabı ve Ehl-i Beytimdir. Şüphesiz bunlar havuzda yanıma gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmazlar."
Başka bir hadiste ise risalet hanedanı Nuh'un gemisine benzetilmiştir. Her kim bu gemiye binecek olursa kurtuluşa erer ve her kim de ondan geri kalırsa boğulur gider."

İslam ümmeti dinin feri ve asli hükümlerini risalet hanedanından aldıkları taktirde tabiatı gereği ilahi hidayetten kamil ve doğru bir şekilde istifade etmiş her türlü bidattan veya bidat ehline uymaktan güvende olmuştur.

Dipnot

Vahhabiyet Mebani-i Fikri ve Karname-i Ameli, Cafer Sübhani Tebrizi, s. 75-95

Mülk suresi, 14. ayet

Karardat-i İctimai, s. 81

Yusuf suresi, 40. ayet

Tevbe suresi, 31. ayet

Kafı, c. 2, s. 53

Merhum Kuleyni'nin Kafı, c. 1, s. 209-210'da Peygamberler için beyan ettiği dört hususstaki yasama hakkının kendine has ilmi bir yorumu vardır ve yasama hususunda tevhit ilkesi ile de çelişmemektedir. Bu konuda Mefahim'ul Kur'an, c. 1, s. 553-554'de müracaat ediniz.

Tertibu'ul Ayn, Halil Ferahidi, s. 72; Mekayis-u İbn-i Faris, c. 1, s. 209; Mufredat-i Ragip, s. 28 ve Kamus-i Firuzabadi c. 3, s. 6

Bakara suresi, 117. ayet

Şerif Murteza er-Resail, c. 3, s. 83

İbn-i Hacer Askalani, Feth'ul Bari, c. 5, s. 156 ve c. 17, s. 9

İbn-i Hacer Heytemi, Et'tebyin bi şerh'il Erbee, s. 222

Enfal suresi 60. ayet

Sahih-i Müslim, c. 8, s. 62, Kitab'ul İlm

Yunus suresi, 59. ayet

Nahl suresi, 116. ayet

Bakara suresi 79. ayet

Sünen-i İbn-i Mace, c. 1, s. 17, 7. bab, 5. hadis

FEth'ul Bari,c . 4, s. 203 ve Umdet'ul Kari, c. 6, s. 125

Kafı, c. 4, s. 127, Bab-u kerahiyyeti's Sevm Fis Sefer, 5. hadis ve Sahih-i Müslim, c. 7, s. 232

Kafı, c. 1, s. 54, birinci hadis, bab'ul Bida'

Sünen-i Ebi Davud, c. 2, s. 156, 1789. hadis

Muvatta-yı Malik, s. 78, sekiz sayılı

İbn-i Esir Usd'ul Gabe, c. 1, s. 216

Müsned-i Ahmed, c. 5, s. 148 bu hadis mütevatir olarak nakledilmiştir.

Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 51